

Évenként általában négy rendezvényt tartunk, az előadásokon kb. 50—60 érdeklődő jelenik meg. A könyvheti rendezvényünket legtöbbször a művelődési házban tartjuk, mert ott több néző kaphat helyet. A könyvtár előterében levő két beépített vitrinben rendszeresen tartunk könyvkiállításokat.

Összefoglalás

Az új könyvtárnak a község kulturális életére gyakorolt hatása egyre növekszik. Vonzza mindazokat, akik nagyobb műveltségre törekcszenek és hívei a kulturáltabb szórakozásnak. Szükségünk lenne azonban egy külön kis teremre, ahol a fiatalok beszélgethetnének egymással, sőt ha akarnának: még kávét is főzhetnének maguknak. Azt is el tudnám képzelni, hogy egy-két társasjáték is legyen ebben a klubszobában. Itt helyeznének el az újságokat és a hírlapokat, s így egy kalap alatt a hírlap-olvasás kérdése is rendeződne a községben.

Tervünk nagyon sok van, de a kivitelezéshez mi ketten a feleséggel kevesek vagyunk. A 10 000 lakosra és majdnem 1700 olvasóra csak 1 főhivatású könyvtáros és 1 négyórás kiségitő könyvtáros jut, s ez megmutatkozik az eredményen is.

A reményt azért nem adjuk fel, mert elhangzott az ígélet a községi tanács és a járási tanács pénzügyi osztálya részéről, hogy rendezni fogják a könyvtár személyi problémáit. A tárgyi feltételek már megvannak, csak a személyieket kell megjavítani, hogy az új könyvtáráépület által adott lehetőségeket minél jobban kiaknázhassuk.

Fogaras y Mihály

A könyvtár- és irodalomnépszerűsítés lélektani feltételei II.

3. A szín. A színlátás lélektana

A könyvtári munkában számtalanszor tapasztalható, hogy a színeknek a figyelemre gyakorolt hatása milyen erőteljes, legtöbbször közvetlenül befolyásolja közérzetünket is. A *meleg színek* (a narancs, a piros) élénkítő, barátságos, bizalmas hatást keltenek, viszont a *hideg színek* (a kék, a kékeszöld) komor, barátságtalan hatást gyakorolnak a szemlélőre. A világos színek a könnyűség érzetét keltik, a sötét színek viszont neheznek. Semleges szín a fehér, a szürke és a fekete.

A szín rendkívül alkalmas a figyelemkeltésre. A figyelem- és érdeklődéskeltés érdekében a színösszeállításnál a következő szempontokra kell tekintettel lennünk:

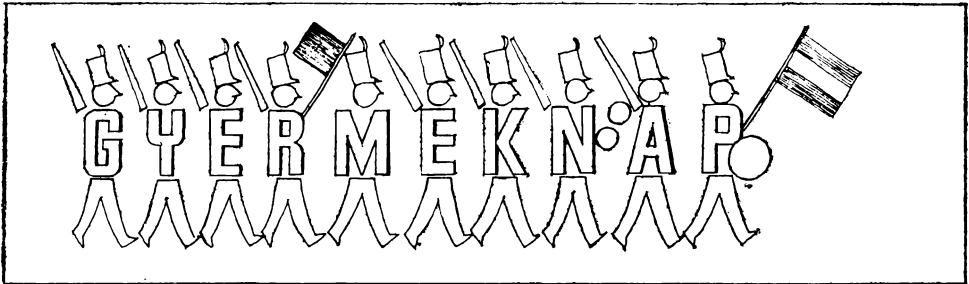
Hogyan hatnak a színek és a színkompozíciók a távoból?

A színek távhatása szempontjából a sötét színek világos alapon kedvezőbbek, mint fordítva. Nagy távolságból is tisztán látható a fehér, a fekete és a sárga szín. A kék már sokkal gyengébben látszik, leggyengébben pedig a vörös és a zöld.

Reklámszakkönyvek megállapításai szerint a legnagyobb távolságból olvasható a fekete írás sárga alapon.

Könyvtári vonatkozásban a színek távhatásának csak a külső plakátok vagy a neonfeliratok esetében van jelentősége. Fontosabb tehát az:

Hogyan hatnak a színek egymás mellett?

A színes nyomtatványokon vagy a kiállítási díszítésben egymás mellé kerülő színeket úgy kell megválogatnunk, hogy esztétikailag kellemes hatást keltsenek. Az egymás melletti színek különböző tónusú, de azonos intenzitású színek legyenek. A színek kiválasztása elsősorban a nyomtatvány tárgyától függ.

Ha meg van adva egy szín, amelynek szerepelnie kell a szemléltető eszközön, akkor a színkorong segítségével kereshetjük meg a kellemes összhatást keltő, vele harmonizáló többi színt. A színkör szomszédos színei ugyanis hatnak egymásra. Bizonyos színek zavarják, zavarossá, tompává teszik egymást, mások meg kellemes érzést, ún. „színesztétikai örömet” váltanak ki a nézőből. A világos felületek például a sötét mellett szinte sugárzanak, vakítanak. A fekete, a fehér és a szürke majdnem minden színnel párosítható. (A színdinamikáról l. a *Bevezetés a színdinamikába*. Szerk. Taky Ferenc. 1966. Táncsics, 206 l. 62 Ft c. könyvet és Winkelbauer Pál: *A színdinamika könyvtári alkalmazása* c. cikkét a Könyvtáros 1967. 10. számában.)

4. A szokatlan és újszerűség mint figyelemkeltő mozzanat

A naponta megismétlődő látványra és az ebből adódó benyomásokra az ember nem fordít kellő figyelmet. Az újszerűség és különösen ennek végletes formája, a *szenzáció* viszont azonnal megragad a tudatközpontban.

A könyvtár és az olvasás iránti figyelemfelkeltés esetében is tudatosan kell alkalmaznunk a szokatlant, az újszerűt. De meggondoltan bánjunk ezzel az eszközzel. Az újszerű és szokatlan módszerek konkrét megjelenési formáit a propaganda-eszközöket készítő könyvtáros maga választja ki. Általános érvényű tapasztalat, hogy a látszólagos diszharmonia, a túlzás, a ritkán előforduló forma stb. szintén az újszerűség benyomását kelti. A szokatlan azonban a különböző olvasórétegek más-képpen reagálnak. Az átlagemberben a teljesen új és szokatlan zavart kelt, esetleg kellemetlen hatást vált ki, viszont például az intellektuális beállítottságú ember ugyanezt örömmel fogadja. Ezért nem árt az óvatosság.

AZ OLVASÁS MEGSZÉPÍTI ÉLETÉT

Az átlagember figyelmének és kíváncsiságának felkeltése céljából a már mindenki által ismert dolgokból kell kiindulni. Természetesen ez egymagában nem elegendő. A már megszokott, jól ismert formáknak és az újszerűnek *együttes alkalmazása* a legcélszerűbb, mert feltűnést is kelt és tetszik is. A régi, jól bevált és közismert forma is lehet figyelemkeltő, ha az új tartalom aktuális és érdekes. Megfogja az átlagember figyelmét, mert előidéz benne a felismerés szellemi örömet. Vagyis az ismerős forma miatt könnyebben elfogadja az újat. Különösen az ismeretterjesztő művek és az alapfokú szakkönyvek népszerűsítésénél ajánlatos felfigyelni erre a lélektani sajátosságra.

Egy bizonyos műveltségi színvonalat képviselő rétegek esetében alkalmasint megengedhető a jelképes, képletes ábrázolás használata. Ugyanilyen hasznosak az emlékezetet, a gondolkodást igénybe vevő játékos, talányos népszerűsítő módszerek is. A megfajtás sikerérzése általában örömet kelt, ennélfogva vonzó, tehát alkalmas a figyelem és az érdeklődés felkeltésére.

A Szolnoki Megyei Könyvtár állományvédelmi kiállításának például a címe volt nagyon ötletes: „Akinék nem inge, ne vegye magára” hirdette a felirat. A meghökentető látványosság érdekében ezen a kiállításon egy kis „inget” is kitettünk volna a felirat mellé egy T alakú tartóra. E forma hatásosságához nem fér kétség.

Egyébként a humor, a szellemesség felhasználása is hálás feladat. Ha jó az ötlet, bátran alkalmazzuk. A humort, a vidámságot mindenki szívesen fogadja. A baj ott kezdődik, hogy nem mindenkinek van humorérzéke, illetve az emberek különböző fokú képzettsége miatt nem egyformán értik meg a humort. Tehát csak olyan neveltető szöveget, rajzot vagy tárgyat alkalmazzunk a kiállításokon, amelyet mindenki megért.

Egy külföldi könyvtárban vidám, újszerű és szemléletes háttérdekorációt láttam, amely a tanév végén készített kiállításához használható. A „Jó szórakozást a vakációra” szövegű feliratnak már a stílusa is vidámságot és gondtalanságot fejez ki. A gyerek alakját kartonból készítették. Az érdekesség és a figyelemkeltés érdekében valódi kalapot és strandpapucsot, eredeti könyvet és zászlót helyeztek el, illetve tűztek ki a kartonra. A kiállítás könyvei a rajz alatti asztalon voltak. *(Felhasználható anyagok és színek:* karton, krepp-papír, zsinór, valódi kalap, strandpapucs és sál, zászló. Tarka színek aranyárga alapon.)

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ Eseménynaptárának 1968/2. száma is bemutat egy újszerű, játékos és könnyen elkészíthető gyermeknap kiállítási feliratot. A felirat szövege előre készített sablonbetűkből áll. A betűt hordozó katonácskáját, fejét, puskáját és a lábakat az összes figurához csak egyszer kell megrajzolni, és több kartont egymásra téve egyszerre kivágni. *(Felhasználható anyagok és színek:* színes kartonpapírok, kivágott betűk, fekete alapú furnérlemez vagy lécszalag.)

Hatásos lehet az olyan tárgy vagy rajz is, amely *szavaknak vagy fogalmaknak képekbe való átvitelét* oldja meg. A könyvtár például a zsebórát tartó kéz rajzával vagy eredeti, másodpercmutatós falióra elhelyezésével adhat nagyobb hangsúlyt ennek a feliratnak:

„Időt takarít meg, ha igénybe veszi a könyvtár tájékoztató szolgálatát.”

A kirakat kiállítására pedig könyvekkel, magyarázatokkal ismerteti a könyvtári tájékoztató és tanácsadó szolgálat mibenlétét, a használat lehetőségét. (Jó, ha már a felirat is példával utal az igénybevétel célszerűségére.)

Rádiós, híradástechnikai szakkörökkel készíttetni lehet olyan szerkezetet, amely gombnyomásra, kis színes égők segítségével megmutatja, hogy egy-egy

KÖNYVET MINDENHOVÁ !

A KÖNYVTÁR HELYE: _____

KÖLCSÖNZÉS

HETFO	_____	CSÜTÖRTÖK	_____
KEDD	_____	PÉNTEK	_____
SZERDA	_____	SZOMBAT	_____

A Vasas Szakszervezet olvasást népszerűsítő plakátja

irodalomcsoportot melyik szaknál kell keresni. Ezt az ötletet más vonatkozásban is használhatják: kirakatban, a könyvtári szolgáltatások népszerűsítéséhez, térképeken; a földrajzi kiállításoknál stb.

Ide tartozik még az aktualitásokhoz való gyors alkalmazkodás módszere is. Ha a népszerűsítő munkának sikerül az olvasók érdeklődésének központjában álló és a szóbeszéd tárgyát képező eseményekhez kapcsolódnia, akkor számítani lehet az eredményre.

5. Az érdek

A könyvtári figyelemkeltésnél nélkülözhetetlen az érdek felhasználása. A könyvtári propagandának különösen fontos hangsúlyoznia, hogy az olvasás, művelődés az ember „szellemi hasznát” szolgálja, s tudást, tájékozottságot, lelki szépséget eredményez.

A könyvtárba belépők vagy a könyvtári propaganda eszközöket szemlélők mindig érezzék azt, hogy az ajánlás, a tájékoztatás, a felhívás stb. az ő saját érdekükben történik. A könyvtári szolgáltatások népszerűsítésekor e módszer alkalmazására **bőven van lehetőség**, különösen a könyvtár helyiségeiben elhelyezett belső plakátok, röpcédulák, könyvjelzők stb. szövegeiben.

A könyvtári röplapok szövege például mondja el, mennyi örömmel jár az olvasás, milyen kényelmet nyújt a könyvtár a tanulóknak, és milyen sok tudást, ismeretet szerezhetnek a rendelkezésükre álló, ennyi és ennyi ezer kötet könyvből. Sőt, még rövid, lehetőleg grafikonon ábrázolt statisztikát is közölhet az olvasótábor fejlődéséről. Hiszen a meggyőzés és az emlékeztetést szolgáló eszközök éppen a számok! Ezekben a szövegekben egyszerűen érvényesülhet a reklámlélektannak az az alapvető megállapítása, hogy az érzelmekre azok a jelzők hatnak a legerősebben, amelyek az emberi értéket, tudást és a szépséget emelik ki.

Jó példával szolgál a Vasas Szakszervezet központi könyvtárának itt látható plakátja, melynek szövege: „Az olvasás megszépíti életét.”

A lélektani ráhatások érzelmi-esztétikai motívumai azonban egymagukban még nem elegendők az olvasással kapcsolatos igénykeltésre és a tudatos cselekvés ösztönzésére. Mindezeket az eszközöket *értelmi mozzanatokkal* ötvözve alkalmazzuk, hogy cselekvésre készítő hatásuk erőteljes legyen.

A könyvtár- és irodalomnépszerűsítés pszichológiai feladatainak rövid összefoglalása után jogosan merül fel az a kérdés, hogy milyen szerepe van, illetve milyen szerepe lesz a reklámnak a könyvtári propagandamunkában? — Hiszen a felsorolt lélektani törvényszerűségek egyszersmind alapvető tényezői a reklámlélektannak is! Foglalkoznunk kell ezzel a problémával. Napjainkban a piackutatás és a reklám nálunk is egyre divatosabb beszédtema. És ez nem véletlen! A gazdasági irányítás új rendszere szemünk láttára bontakoztatja ki és tisztítja meg a reklám fogalmát a rá-rakódott polgári és kispolgári merkantil szellemtől. A könyvtár- és irodalomnépszerűsítés eszközei és módszerei között feltétlenül helyük van a reklám eszközeinek és módszereinek is.

E tájékoztatóban csak emlékeztetni akartunk azokra a legáltalánosabb lélektani törvényszerűségekre, amelyek alkalmazására sor kerülhet a könyvtári munkában is. A Radnai Béla szerkesztésében megjelent *Alkalmazott lélektan*, vagy a gyakorlati, pszichotechnikai kérdéseket még közelebbről érintő *Reklám* című könyv, Varga István munkája részletesebb útmutatást ad az érdeklődőknek. E műveket, valamint P. M. Jakobszon: *Az érzelmek pszichológiája* című kötetét cikkünk is forrásmunkaként használta. Felhívjuk rá olvasóink figyelmét.

Pelejtei Tibor

Kitüntetések

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa hazánk felszabadulásának 23. évfordulója alkalmából, eredményes munkájuk elismeréséül *Doszlop Miklósnak*, a Tiszalóki Járásai Könyvtár igazgatójának, dr. *Gál Andornénak*, a Károlyi Mihály Országos Mezőgazdasági Könyvtár vezetőhelyettesének, dr. *Olasz Sándornénak*, a Szegedi Járásai Könyvtár igazgatójának, dr. *Tombor Tibornak*, az Országos Széchényi Könyvtár osztályvezetőjének a MUNKA ÉRDEMREND bronz fokozata kitüntetést adományozta.